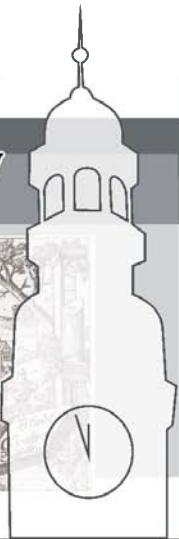

BULLETIN No 161/6 - 2008

Společnosti přátel historie města Chrastavy

Vzpomínka na pana Arno Miesslerera

Nedlouho poté, co jsme informovali o úmrtí pana Rudolfa Schwertnera, zastihla nás další smutná zpráva. Začátkem května v bavorském Novém Jablonci (Neugablonz) zemřel ve věku nedožitých 88 let další významný představitel Kratzauer Gilde, pan Arno Miesslerer.

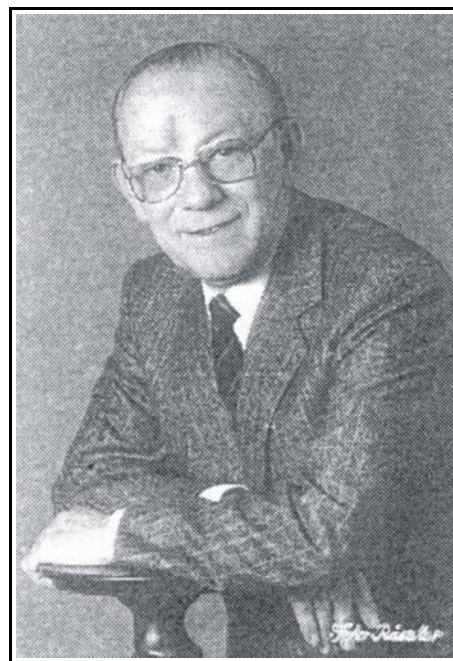
Pan Miesslerer se narodil roku 1920 v Chrastavě, jeho rodina bydlela v Polní ulici. Dětství prožil v Chrastavě a okolí, léto často trávil v rodině českého čteníka v Praze na Vinohradech v rámci prázdninových výměnných pobytů. Vystudoval obchodní akademii v Liberci. Ve válce se jako důstojník Wehrmachtu účastnil bojů v Rusku a na Slovensku a utrpěl několik vážných zranění. V roce 1945 musel svůj domov opustit a odešel za svými příbuznými do východní části Německa. Po sedmi letech, v roce 1952, přešel na západ a žil v Ludwigshafenu a později v Novém Jablonci.

Již od roku 1956 pracoval pro domovské sdružení Kratzauer Gilde. Spolu s panem Schwertnerem připravili vydání knih o historii Chrastavy (1966 - Kratzau, Schicksal einer Sudetendeutschen Stadt, 1983 - Kratzau, Ein Bilderbuch von Land und Leuten). Účastnil se aktivit organizovaných ve spolupráci s patronátním městem Eichstätt, např. odhalení nového pomníku Josefu Führichovi v tomto bavorském městě. Zastával též významné postavení u okresního domovského sdružení (Heimatkreis Reichenberg) a podílel se na vydávání měsíčníku Reichenberger Heimatblatt. Od roku 1989 zastával funkci předsedy Kratzauer Gilde.

Po založení Společnosti přátel historie města Chrastavy v únoru 1990 jsme se obrátili dopisem právě na pana Miesslerera s nabídkou spolupráce. Měli jsem štěstí, neboť patřil k té části bývalých německých obyvatel Chrastavy, která nové kontakty podporovala. Díky panu Miesslererovi a jeho přátelům bylo možno navázat rozsahem i otevřeností ojedinělé vztahy a realizovat řadu společných aktivit ve prospěch jak Chrastavy, tak i česko-německých vztahů obecně. První rozsáhlejší společnou akcí byly Führichovy slavnosti v květnu 1992 při příležitosti znovuodhalení Führichova pomníku u hořeni školy, za účasti chrastavské veřejnosti, bývalých německých obyvatel i zástupců z Eichstättu, následovala oprava některých chrastavských památek i s finanční pomocí od Kratzauer Gilde a Sudetendeutsche Stiftung (náhrobky u kostela, Führichův dům, okna kostela sv. Vavřince), opakovaná setkání německých rodáků v Žitavě a Chrastavě, obnova městského hřbitova a převzetí péče o německé hroby. Konečně, v roce 2002, byla za podpory Kratzauer Gilde navázána partnerská spolupráce měst Chrastava a Eichstätt. Na přípravě a úspěšné realizaci těchto i dalších projektů s významně podílel právě pan Miesslerer. I poté, co před několika lety předal předsednictví v Kratzauer Gilde, se nadále věnoval práci pro své rodné město. Do posledních dnů pečoval o „chrastavský archiv“ v Bavorsku, který je nyní součástí Jizerskohorského muzea v Novém Jablonci.

Pan Arno Miesslerer, ač od roku 1945 stovky kilometrů daleko, se zasloužil o Chrastavu. Čest jeho památce!

Petr Medřický

Co zajímavého se událo v červnu u nás a v za hranicemi

V Sarajevu byl 28. 6. 1914 spáchán atentát na Františka Ferdinanda d'Este. Zahynul nejen on, ale i jeho krásná a „vyzdorovaná“ manželka Žofie Chotková. Touto událostí byla odstartována I. světová válka v r. 1914.

9. června 1623 se ve Vídni konal sňatek Albrechta z Valdštejna s Isabelou Kateřinou z Harrachu. To již byl Valdštejn povýšen na knížete. Isabela mu porodila dvě děti - Karel Albrecht zemřel v kojeneckém věku a dcera Elisabeta se později provdala za hraběte Kaunice.

Zpracovala J.Špaková

Pranostiky na měsíc červen

Podle našich předků je prý nejkrásnější roční doba období kolem sv. Jana. Bývají krásné a teplé letní večery, jemný vánek zanášá do vsi vůni schnoucí trávy, kvetoucích lip, ptáci pomalu utichají, šerí se a kolem nás se rozprostírá blažené ticho letních červenových večerů. Řekněte sami, kdo by to neznal!

Opusťme však romantické kouzelné večery a podívejme se, co na to červenové pranostiky. Měsíc červen voní deštěm. Červenové větříky – časté deštíky. Červen louky kosí, Medard – 8.6. – vodu nosí. Po suchém máji, červenové kapky cenu zlata mají. Když červen mokrý a studený bývá, obilí to neprospívá. V červnu mokro a chladno, způsobí neúrodu snadno. Jistě jsou dodnes známé pranostiky, vážící se k sv. Medardu – 8. 6. Tady jsou:

Jaký čas bude na sv. Medarda, takový bude za 40 dní pořád. Na jakou notu Medard zahraje, na tu se bude celý rok tancovat. Prší-li na Medarda, budou deštivé žně. A to nejznámější – Medardova kápě – 40 dní kape. Z Medardovy kápě – 40 dní krápe.

Podle historicky doložených pramenů byly v červnu v 15. a 16. století velké povodně v Praze na Vltavě. Také jiní svatí podle pranostik nosí déšť. Např. Sv. Tonička mívá uplakaná víčka. – 13.6. Sv. Vít dává travě pít. – 15. 6. Sv. Vít přináší mnoho deště. Prší-li na sv. Víta, bude pršet ještě 31 dnů. Když prší na Víta, bude pršet i na Jána.

Zajímavé jsou pranostiky, vážící se ke sv. Jánů – 24.6. Sv. Ján deštěm je znám. Sv. Jan Křtitel – dešťů je ctitel. Sv. Jan Křtitel nechodí daleko pro vodu. Kolem sv. Jána je častá povodňová rána. Sv. Jan Křtitel zvedá řeky.

A několik méně známých.

Svatý Ivan bývá plačtivý pán – 25. 6.

Sv. Burjan – 26.6 – mlátí bez cepů – padají kroupy.

Prší-li na sv. Ladislava, déšť dlouho přetrvává – 27.6.

Vysévá-li sv. Ladislav houby – prší-li – Petr a Pavel je sbírají – 29.6.

Zajímavé jsou i pranostiky, vážící se k senoseči.

Nejkrásnější loukou je louka červenová. Červen dá jahody a seče louky kosami. Je-li večer silná rosa, zrána zpívá dobře kosa.

Jede-li kdo tam a potká fůru sena, bude mít štěstí.

A tady jsou pranostiky vztahující se k bouřkám.

Častá bouřka v červnu přináší pošmourné léto. V červnu severní větry dují, tu se bouřky opožďují. Hřmí-li v červnu – bude pěkné obilí. V červnu se hřímá – rolník spokojeně dřímá. Červenové bouřky mají krátké trvání.

A nakonec něco k létu obecně. V létě – dobře je na světě. Lidé se radují létu, včely květu. Jaro se krásí květy, léto snopy. A pamatujme také, že „Co se v létě zrodí, vše se v zimě hodí.“ Léto poskytuje dary, ale ukládá i povinnosti. Kdo v létě nerobí – v zimě nedrobí (nemá co jíst).

Kdo léto proleží, zimu prochodí s žebráckou mošnou. Dodnes známá je pranostika – Přijde čas, kdy se zima zeptá, cos dělal v létě.

Jak vidíme, dříve lidé obdivovali nejen krásy letního času, ale nezapomněli připomenout i povinnosti. A na konec několik rad z roku 1690. Červen nestřídmost v pití uškozuje, zvláště kdo se mladým pivem přeplňuje. Červen měsíce teplého, varuj se vína silného. A jedna velice moudrá na úplný závěr. V největší horkosti šetři plíc s bedlivostí, pokud chceš ujít nemoci a smrti.

S přáním hezky prožitého kvetoucího a voňavého měsíce června se můžete těšit na pranostiky červencové.

Podle dostupných pramenů zpracovala Jaroslava Špaková

Jaké změny se chystaly v Chrastavě v letech 1942 – 1945?

Druhá světová válka byla v plném proudu...

Stále častěji dostávaly německé rodiny v Chrastavě oznámení o úmrtí svých otců, synů nebo bratrů na vzdálených evropských frontách. Po počátečních úspěších, po rychlém postupu na nekonečných ruských pláních přišlo období zdlouhavých, krvavých bitev a bitva u Stalingradu pohřbila naděje na konečné vítězství, po němž měla být vytvořena tzv. Nová Evropa.

Městská rada v Chrastavě však přišla v roce 1942 s velkolepým plánem, který měl jistě také psychologický cíl:

POZVEDNOUT DUCHA TĚCH, KTERÍ JIŽ PŘESTALI VĚŘIT. Všude po celém tehdejší *Protektorátě* visela tenkrát hesla s písmenem **V** na začátku (**V**= vítězství): **Věříme ve vítězství Vůdce.**

Pozvala si stavitele **Effenbergera** z **Mníšku**, aby vypracoval optimistický plán přestavby a nové výstavby zde v **Chrastavě**. Za zhotovení těchto plánů dostal odměnu ve výši **14.000 RM**. Tyto plány byly uloženy v sejfech na radnici a měly být realizovány po skončení války.

- 1) Vedle chlapecké školy za kostelem směrem k **Vysoké** (v místech, kde se dnes nachází podnik **Benteler**) měla být postavena **moderní budova dívčí školy**. Tím by se uvolnila školní budova na rohu náměstí. Co s ní?
- 2) V prostorách dívčí školy na náměstí měly být zřízeny kanceláře městského úřadu. Mělo tu být **správní centrum celé Chrastavy**. Měl tu být také poštovní úřad a policejní stanice. V místě, kde je dodnes dřevěný domek (dříve tzv. **Siegel-Haus** - podle obuvníka **Josefa Siegla**, který býval úspěšným cvičitelem, aktivním členem vysokohorského spolku a také správcem **Führichova domu**), mělo stát kino s divadelním jevištěm a restaurací.
- 3) Budova **radnice** měla být zachována i s obnovenou věží. V 1. poschodí mělo být umístěno **městské muzeum**, čímž by se uvolnilo několik školních tříd, kde muzeum až dosud bylo. V budově radnice měla být zřízena tzv. **Führichova síň**. Místnosti v přízemí radnice měly být určeny pro požární a záchranná družstva.
- 4) Bylo nutno radikálně **vyřešit průjezd městem** ve směru od **Liberce do Žitavy**, resp. do **Jablonného a Nového Boru**.. Kvůli souvislé zástavbě nebylo možno **Libereckou ani Žitavskou ulici rozšířit**. Přesto bylo plánováno podstatně rozšířit hlavní tah s ohledem na budoucí situaci a stále stoupající provoz. Nová dopravní tepna měla vést od mostu na kraji **Bělokostelecké ulice přes dnešní autobusové nádraží do zahrady za restaurací „Střelnice“**.
(Bez zbourání několika budov by se to ovšem neobešlo.) Kolem autoopravny firmy **Seidl** a měla se napojit na **Libereckou ulici**. Tato nově zřízená ulice měla být **18 metrů široká**, z toho měla **10 metrů** zabírat šíře vozovky. Měl tam být také jízdní pruh pro cyklisty a pro parkování vozidel.
- 5) Z **Lipové ulice** – od domu pro české státní zaměstnance – měla pokračovat zástavba až k dnešním **Eichstättským schodům**.
- 6) Z dnešní **Polní ulice (od zdravotního střediska)** měla zástavba pokračovat v polích až na **Vítkovskou ulici**. Měly tam stát desítky rodinných domků.
- 7) **Frýdlantská ulice** ve směru na **Novou Ves** již tehdy neodpovídala zvýšenému provozu.. Ve směru od **Nové Vsi do centra města** měla být u mostu přes **Jeřici (u Fejfarů)** odkloněna jako jednosměrná až k **SEPPu**, měla být zbourána dřevěná hasičská zbrojnice, koryto **Jeřice** mělo být překryto a most přes **Vítkovský potok** rozšířen. Velký objekt bývalé textilní továrny firmy **Jäger (dnešní SEPP)** měl být zbourán. Podél silnice nahoru na **Vysokou** měly být parcely pro výstavbu rodinných domků.

Musíme přiznat, že se tehdejší otcové města i v tíživé situaci pro Německo zodpovědně zamýšleli nad perspektivami **Chrastavy**. Podle jejich předpokladů se měl počet nově vybudovaných domů značně rozšířit a město se mělo rozrůst na **10. 000** obyvatel.

PhDr. František Vydra

Dalších deset zajímavostí o Valdštejnovi

Víte, že astronom **Jan Kepler** vypracoval v r. 1624 **Valdštejnovi** už druhý horoskop? Varoval v něm **Valdštejna** před rokem 1634?

Víte, že v r. 1625 byl povýšen na vévodu **frýdlantského**?

Víte, že byl v tomto roce jmenován generálem a vrchním velitelem císařské armády v **Německu a Nizozemí**?

Víte, že v červnu 1625 se mu narodila dcera **Marie Alžběta**?

Víte, že dva roky po narození dcery se dočkal i vytouženého syna **Albrechta Karla**?

Víte, že v prosinci r. 1627 zavítal krátce na **Frýdlant**?

Víte, že v lednu v roce 1628 ve věku dvou měsíců zemřel jeho syn **Karel Albrecht**?

Víte, že v roce 1628 byl jmenován generálem **Oceánu a Baltského moře**?

Víte, že se mu podařilo získat i vévodství **zaháňské a meklenburské**?

Víte, že **Albrecht z Valdštejna** patřil mezi nositele vysokého vyznamenání **Řádu zlatého rouna**?

Pokud jste si střípky ze života **Albrechta z Valdštejna** oblíbili, můžete se těšit na dalších deset v prázdninovém **Bulletinu**.

Podle dostupných pramenů zpracovala **Jaroslava Špaková**

Epizoda z prusko-rakouské války 1866

Původní snahy o sjednocení všech německy mluvících zemí se nezdařily. Mělo se rozhodnout o dvou nejsilnějších. To bylo Rakousko-Uhersko a Německo (Prusko).

Dnes většina lidí ví, že poblíž starého vítkovského kravína padl maďarský husar **JOSEF CZOM**, první obětí té krátké, ale neobyčejně krvavé války. Přes čtyřicet let nebylo však jméno padlého husara známé.

Již několik týdnů před vypuknutím válečného konfliktu procházely Chrastavou rakouské pěší jednotky, objevili se tu i husaři maršála Radetzského. Prusové zase demonstrativně projížděli nedalekou Žitavou a nutili tamní mladé muže ke službě v pruském vojsku. Přišla dokonce zpráva, že prusští vojáci byli viděni také v Oldřichově na Hranicích.

Od 18. června ustal provoz na nedávno vybudované železniční trati Žitava – Liberec.

Ráno 23. června 1866 zastavil na náměstí v Žitavě krytý vůz tažený koňmi a z něj vystoupil muž se zavázanýma očima – parlamentář. Na rakousko-pruské hranici oznámil zástupcům Rakušanů vyhlášení válečného stavu.

Prusští husaři projížděli Vítkovskou a Libereckou ulic směrem na Liberec. Asi dvě stě metrů za nimi jeli prusští karabiniéři.

Na polích a lukách poblíž státní hranice docházelo k mnoha ozbrojeným potyčkám. V polích na katastru Dolního Vítkova byl smrtelně zraněn rakouský husar maďarského původu. Jeho kamarád jej dovezl do vesnice a odtud byl těžce zraněný voják převezen do Chrastavy, Zemřel v tzv. Šámalově domě č. 149 na náměstí. Byl pohřben na chrastavském hřbitově, který se tehdy nacházel vedle kostela sv. Vavřince. Jméno maďarského husara nikdo neznal...

Léta plynula, začalo dokonce nové století. Teprve v roce 1906 bylo jméno padlého husara zjištěno. Jak?

Ten jeho kamarád, který jej těžce zraněného tehdy dovezl do Vítkova, poslal na chrastavský městský úřad dopis. Pracoval v obci Tapolcza v okrese Zala jako úředník. Potřeboval jako doklad pro odchod do důchodu potvrzení od chrastavského úřadu, že se 23. června 1866 postaral o zraněného spolubojovníka. Takové potvrzení by mu jistě zajistilo vyšší penzi. V dopise uvedl jméno těžce zraněného husara: **Josef Czom**.

PhDr. František Vydra

Rok 1933 v Chrastavě

Rok 1933 nebyl pouze rokem, kdy se v sousedním Německu dostal k moci Adolf Hitler, ale byl to také rok vrcholící hospodářské krize.

Na průmyslovém Liberecku byla vysoká nezaměstnanost. Chrastavský okres měl tehdy 27.000 obyvatel. Zavíraly se továrny, dělníci byli propouštěni po stovkách. Prádelna firmy Pollack (mezi Vítkovskou ulicí a městským parkem) vyvezla strojní zařízení do Maďarska a provozní objekty zbourala.

Tehdy byl ministrem sociální péče Czech, německé národnosti. Ti nejpotřebnější lidé bez práce dostávali tzv. Czech-Karten.

Byly to poukázky na potraviny v hodnotě 10,- Kčs na týden. Čeští dělníci je nazvali trefně žebračky.

Aby se alespoň trochu zmírnil dopad ztráty zaměstnání, byly v každém městě tzv. vývařovny, kde se denně vařila polévka, k níž dostávali ti nejchudší také kousek chleba.

Ještě v roce 1936 /37 bylo v našem městě evidováno přes 1600 nezaměstnaných.

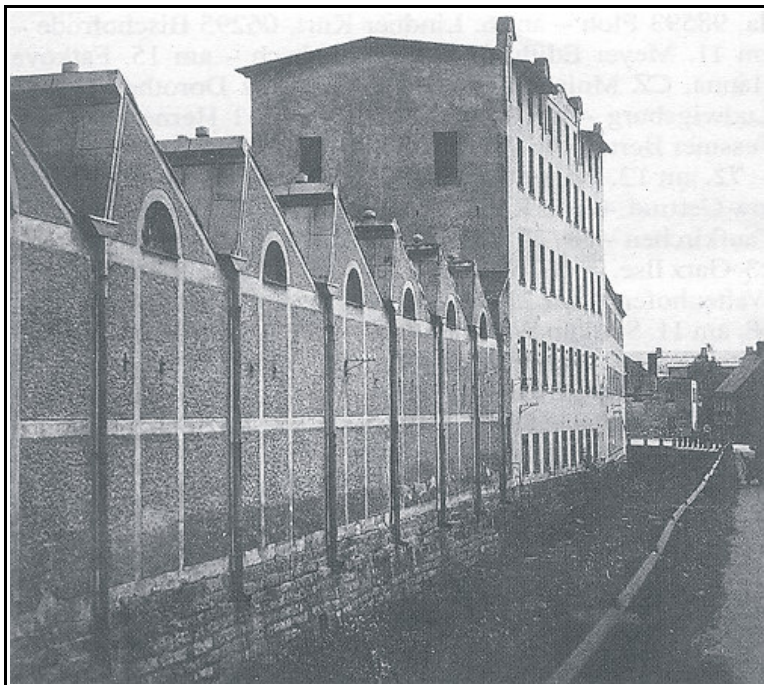
Na dvoře radnice se denně vařilo a rozdávalo 1500 porcí polévky (půl litru) a k tomu každý dostal krajíc žitného chleba (200 gramů).

Tehdejší starosta Anton Scholze a místostarosta Heinrich Scholze (nebyli příbuzní) se postarali o to, že v Praze na ministerstvu získali pro chrastavské nezaměstnané lístky na potraviny ve výši 20.000 Kč.

Před Vánocemi onoho roku byla ve školní tělocvičně shromážděna obuv, oblečení a potraviny pro chudé. Bylo tu dvě stě párů bot, všechny ty věci byly výsledkem sbírky mezi obyvatelstvem. Starosta Anton Scholze přispěl ze své kapsy 2000 Kč.

František Vydra

Ilustrace: Textilka fy Pollack ve Vítkovské ulici.

BULLETIN

Společnosti přátel historie města Chrastavy

No 161 / 6 - 2008

Vydává Společnost přátel historie města Chrastavy
Připravil: PhDr. F. Vydra, J. Špaková, P. Medřický

Sazba, tisk a distribuce je zajišťována prostřednictvím
Chrastavských listů – zpravodaje MěÚ Chrastava.